

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті проаналізовано особливості переорієнтації сучасної системи освіти на компетентнісний підхід до формування особистості майбутнього педагога-філолога та його мовленнєвого розвитку.

Ключові слова: компетентність, мовленнєвий розвиток, професійна підготовка.

Реформування сучасної системи освіти, її змісту, що відображено в державних документах (Закон України «Про освіту», Конституція України, Державна Національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Закон України «Про вищу освіту», Державна цільова комплексна програма «Вчитель», Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті та інші законодавчі акти), демонструє прагнення українців якомога швидше та ефективніше інтегруватися у світову спільноту, ознакою якої передусім є високий інтелектуальний, моральний та культурний розвиток кожної особистості, її професіоналізм та сукупність компетентностей (мовної, мовленнєвої та комунікативної).

Зміни, що відбуваються в системі сучасної освіти, спрямовані на перегляд та переорієнтацію освітніх парадигм минулого століття, основною метою яких було лише частково усвідомлене сприйняття та засвоєння учнями і студентами теоретичного матеріалу, що подається педагогом (вчителем або викладачем, яких можна було назвати «єдиними трансляторами знань»), а це, у свою чергу, спричиняло виникнення різниці між справжнім та очікуваним результатом навчання, а отже, й ефективністю професійної діяльності об'єктів навчального процесу. Усвідомлення недостатньої продуманості, підготовки і здійснення навчання у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах зумовило переорієнтацію освіти двадцять першого століття на виховання і навчання не

пасивних учасників процесу здобуття знань (його об'єктів), а суб'єктів, які свідомо та активно долучаються до вивчення, дослідження, обговорення, аналізу певних процесів і явищ, передбачених навчальною програмою, нарівні із педагогом (на засадах рівноправного партнерства) знаходять розв'язання поставлених проблем і завдань та працюють творчо. Тому сучасна система освіти була переорієнтована на індивідуально зорієнтоване навчання, метою якого є формування повноцінної особистості та сприяння всебічному її розвитку.

Відповідно до цього процесу виникає необхідність зміщення акцентів сучасної вищої освіти, яка готує майбутніх фахівців різних сфер (зокрема – педагогічної), на формування не лише знавця теоретичних засад будь-якої галузі, не тільки професіонала, який уміє теоретичні знання реалізовувати на практиці, а на виховання випускника вищого навчального закладу, здатного до саморозвитку, самовираження та самореалізації, що неможливо без уміння фахівця доречно та комунікативно виправдано користуватися українською мовою, яка статтею 10 Конституції України проголошена державною, а, отже, мовою спілкування і вживання у всіх сферах життєдіяльності громадян України; вона також є «засобом пізнання, формування і передачі думки, вираження почуттів, емоційних станів людини, реалізації усіх потреб освіченого народу» [3, с. 27].

Питання мовленнєвого розвитку студента вищого навчального закладу та формування його як компетентного фахівця своєї справи є надзвичайно важливим сьогодні, адже це є ознакою освіченості, зрілості і кваліфікації особистості. Саме тому досліджувана проблематика робить нашу публікацію актуальною.

Метою статті є теоретичне обґрунтування твердження про компетентнісний підхід як основу сучасної філологічної освіти у вищій школі. Досягненню поставленої мети сприятиме вирішення таких завдань: проаналізувати стан досліджуваної проблеми в лінгвістичній, психологічній та

методичній літературі; уточнити і науково обґрунтувати сутність понять «компетентність», «професійна мовнокомунікативна компетенція».

Сучасний випускник вищого навчального закладу – це людина з високорозвиненим інтелектуальним, моральним і креативним рівнем, а також сукупністю компетентностей. Дослідженню змісту й методики формування компетентностей, а зокрема комунікативної, присвячено роботи багатьох учених: в Україні – Н.Бібік, О.Бігич, А.Богущ, А.Зернецької, О.Локшиної, С.Ніколаєвої, О.Савченко; у Росії – В.Байденко, Е.Зеєр, І.Зимньої, Д.Ізаренкова, О.Новикова, Б.Оскарссон, С.Шишова; у Латвії – Т.Коке, І. Краминя, А.Ласманіс, І. Масло, І. Тілля, І.Юргена; у країнах Європейського співтовариства спільна робота вчених у межах програми DeSeCo – Ф. Вайнерт, Дж.Гуді, Ж.Дюпуа, М. Канто-Спербер, Ф. Леві, Д. Райхен, Г. Хейст; у США – В.Айсакс, Р. Барнет, Д. Бом, Г. Големан, Л. Спенсер; у Великобританії – Л. Бахман, Х. Відоусон, М. Вільямс, С. Дьюк, Г.Лайт, Д. Нунан, М. Оскарссон; у Німеччині – К. Бремер, М. Каспер, Е.Келлерман, К. Коль, Х. Оттенхаймер.

Важливим фактором формування сучасного філолога, майбутнього педагога загальноосвітніх і вищих навчальних закладів, є його мовленнєвий розвиток, що передбачає опанування «системою мовленнєвих знань і вмінь, потрібних для спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності» [2, с. 4]. Показником цього розвитку є комунікативність, тобто «здатність спілкуватися, що зумовлює активне використання засобів мови, вміння сприймати та відтворювати зміст чужого мовлення і продукувати власне, тобто вміння осмислено сприймати й продукувати усні та письмові тексти» [2, с. 4], а тому навчальний процес під час підготовки студентів-філологів передбачає формування в них умінь і навичок у комунікативному аспекті.

Формування мовної особистості забезпечується сукупністю ключових, загальних і спеціальних компетентностей. Початок дослідження питання компетентності датується другою половиною XX століття (1960-70-ті р.р.), коли вперше було запропоновано самі поняття «компетентності» та «компетенції», які й досі деякими дослідниками не диференційовано. Науковці

В. Болотов та В. Суриков трактують компетентність як «поєднання предметно-практичного, когнітивного та особистого досвідів» [1, с. 8].

Можемо сказати, що «компетентність» – це визначений обсяг знань та вмінь, встановлений комплекс вимог, якими має оволодіти суб'єкт для виконання професійно важливих завдань.

З-поміж ключових компетентностей мовнокомунікативна професійна компетентність посідає одне з найважливіших місць. Л. Мацько і Л. Кравець пропонують таке визначення останньої: «Професійна мовнокомунікативна компетенція особистості є показником сформованості системи професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, інтегральних показників культури мовлення, необхідних для якісної професійної діяльності. Сформувані професійну мовнокомунікативну компетенцію покликана сучасна система освіти» [4, с. 4].

Як зазначає Н. Остапенко, «під компетентністю людини педагоги розуміють спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок, ставлень і досвіду, що їх набувають у процесі навчання» [5, с. 4]. Тому фахівець нового тисячоліття повинен уміти застосовувати певні предметні компетентності, набуті під час навчання у ВНЗ.

Досить продуктивним, на нашу думку, є трактування комунікативної компетентності як готовності особистості до професійної діяльності. Положення про професійно-орієнтовну сутність мовленнєвої діяльності як одного з компонентів професійної готовності і професійного потенціалу майбутнього педагога є домінантою у пошуках шляхів і механізмів формування мовленнєвих умінь.

Підготовка майбутнього фахівця педагогічної галузі передбачає оволодіння студентами-філологами професійним мовленням, а, отже, мовними, мовленнєвими та комунікативними здібностями. Студент-філолог повинен уміти здійснювати добір певних засобів комунікації, що відповідають умовам комунікативного акту та меті міжособистісної взаємодії комунікантів, адже за допомогою мовних засобів людина не лише виражає свій внутрішній світ,

демонструє інтелектуальний розвиток, а стверджує себе як повноцінного члена суспільства та носія його культурних здобутків і цінностей. [2, с. 2].

Як зазначає лінгводидакт М. Пентилюк, «...сучасна мовна освіта зорієнтована на підготовку особистості, яка вміє вільно і комунікативно доцільно формувати і підтримувати мовленнєвий акт в різних сферах суспільного життя. Умовами виховання такої особистості є спрямування педагогічного процесу на вдосконалення мовленнєвої діяльності учасників комунікації» [6, с. 21].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болотов В.А. Компетентносная модель: от идеи к образовательной программе / В.А.Болотов, В.В.Суриков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8–14
2. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема / Т.Донченко // Дивослово. – 2006. – № 5. – С. 2–6.
3. Кухта І. В. Іномовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови / І. В. Кухта // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – № 4. – С. 27–32.
4. Мацько Л. І., Кравець А. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
5. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ / Н. М.Остапенко. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., – 2008. – 330 с.
6. Пентилюк М. Професійна підготовка студентів-філологів (Засвоєння лінгводидактичної термінології) / М.Пентилюк // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 21–25.

Столяр З.В.

КОМПЕТЕНТНОСНЫЙ ПОДХОД К ОБУЧЕНИЮ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

В статье анализируется переориентация современной системы образования на компетентный подход к формированию личности будущего педагога-филолога и его речевого развития.

Ключевые слова: компетентность, речевое развитие, профессиональная подготовка.

COMPETENCE APPROACH FOR TEACHING STUDENTS PHILOLOGISTS

The paper analyzes the features of the reorientation of the modern education system competence approach to the formation of a future teacher and philologist and his speech development.

Keywords: competence, language development, professional training.